

2009
MANAGEMENT - I (Optional)
व्यवस्थापन - I (वैकल्पिक)

100114

Standard : Degree

स्तर : पदवी

Nature : Conventional

स्वरूप : पारंपारिक

Total Marks : 200

एकूण गुण : 200

Duration : 3 Hours

कालावधी : 3 तास

Note :

सूचना :

- (i) Answers must be written either in English or in Marathi.
उत्तरे इंग्रजीमधून किंवा मराठीमधून लिहिली पाहिजेत.
- (ii) Question No. 1 is **Compulsory**. Of the remaining questions, attempt **any four** selecting one question from each section.
प्रश्न क्रमांक 1 **अनिवार्य आहे**. उर्वरित प्रश्नांमधून कोणतेही चार सोडवा पण प्रत्येक विभागातून एक प्रश्न निवडून सोडविणे आवश्यक आहे.
- (iii) Figures to the **RIGHT** indicate marks of the respective question.
उजवीकडील अंक संबंधित प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
- (iv) Number of optional questions upto the prescribed number in the order in which they have been solved will only be assessed. Excess answers will not be assessed.
ज्या क्रमाने निर्धारित संख्येपर्यंत पर्यायी प्रश्नसंख्या सोडविली आहे, तेवढीच प्रश्नसंख्या तपासली जाईल, अतिरिक्त उत्तरे तपासली जाणार नाहीत.
- (v) Credit will be given for orderly, concise and effective writing.
नीटनेटक्या, संक्षिप्त व परिणामकारक लिखाणास श्रेय दिले जाईल.
- (vi) Candidate should not write roll number, any name (including their own), signature, address or any indication of their identity anywhere inside the answer book otherwise he/she will be penalised.
उत्तरपुस्तिकेच्या आतील भागात कोठेही उमेदवाराने बैठक क्रमांक, स्वतः किंवा इतरांचे नाव, पत्ता किंवा आपली ओळख देणारे चिन्ह नमूद करू नये अन्यथा तो शिक्षेस पात्र ठरेल.
- (vii) For each slab of 10 and 15 marks, the examinee is expected to write answers in 125 and 200 words respectively.
प्रत्येकी 10 आणि 15 गुण असलेल्या प्रश्नांची उत्तरे परिक्षार्थीकडून अनुक्रमे 125 आणि 200 शब्दांमध्ये अपेक्षित आहेत.
- (viii) In case of any ambiguity, English version will be considered as authentic.
कोणत्याही प्रकारच्या संदेहाच्या स्थितीत, इंग्रजी भाषांतर ग्राह्य समजले जाईल.

P.T.O.

1. Answer any four of the following :

खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे द्या :

- (a) Explain the term levels of management. 10
व्यवस्थापन स्तर (Levels of Management) संकल्पना स्पष्ट करा. वेगवेगळ्या व्यवस्थापन स्तरांचे कार्ये कोणती आहेत ?
- (b) What do you mean by environmental factors and their features ? 10
पर्यावरणाचे घटक व त्यांचे स्वरूप यासंबंधी तुम्हास काय माहिती आहे ?
- (c) What are the arguments against social responsibility ? What are the means of 10
assessing social needs and expectations ?
सामाजिक जबाबदारी संबंधीची विरोधी मते (Arguments against) कोणती आहेत ? सामाजिक गरजा व अपेक्षा यांचे मूल्यमापन करणारी साधने कोणती ?
- (d) Explain criteria for success "7 - S frame work". 10
7 - S फ्रेम वर्क (7 - S Frame work) यशस्वी होण्या बाबतच्या कसोट्या (criteria) स्पष्ट करा.
- (e) Explain the role of management in modern business. 10
आधुनिक व्यवसायात व्यवस्थापनाची भूमिका (Role) स्पष्ट करा.

SECTION - A

www.mpscmaterial.com विभाग - A

2. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे द्या :

- (a) "Matrix organisation structure has been evolved to overcome the limitations of 10
traditional organisation structure". Discuss.
"पारंपारीक संघटन रचनेतील मर्यादा कमी करण्यासाठी मैट्रीक्स (Matrix) संघटन रचनेची उत्क्रांती (evolution) झालेली आहे". चर्चा करा.
- (b) Define controlling. Explain the steps of controlling. 10
नियंत्रण या संकल्पनेची व्याख्या करा. नियंत्रणाचे टप्पे स्पष्ट करा.
- (c) What is re-engineering ? Explain the steps involved in re-engineering. 10
रि-इंजिनिअरिंग (Re-engineering) म्हणजे काय ? रि-इंजिनिअरिंगमधील टप्पे (steps) स्पष्ट करा.
- (d) Write a note on ISO 9000. 10
आय्.एस.ओ. 9000 (ISO 9000) यावर टिप लिहा.

3. Answer the following sub-questions :
खालील उपप्रश्नांची उत्तरे द्या :

- (a) Define organisation structure. Explain the forms of organisational structure and factors influencing choice of organisational structure. 10
संघटना रचना संकल्पनेची व्याख्या करा. संघटन रचनेची स्वरूप (forms) व संघटन रचनेची निवड यावर परिणामी ठरणारे घटक स्पष्ट करा.
- (b) Mention the list of modern theories of work motivation. Explain 'Herzberg's two factor theory' of motivation. 10
कार्यप्रेरणेच्या आधुनिक सिद्धांतीयादी दर्शावा. 'हर्झबर्ग यांचा संप्रेरणाचा दोन घटक सिद्धांत' स्पष्ट करा.
- (c) Explain the concept and approach of TQM. State eight dimensions of quality. 10
समग्र गुणवत्ता व्यवस्थापन (TQM) संकल्पना व दृष्टीकोन (concept and approach) स्पष्ट करा. गुणवत्तेचे आठ पैलू सांगा.
- (d) What are the objectives and steps of Quality Circle ? 10
गुणवत्ता मंडळ (Quality circle) यांचे उद्देश्य व टप्पे कोणते आहेत ?

SECTION - B
विभाग - B

4. Answer the following sub-questions :
खालील उपप्रश्नांची उत्तरे द्या :

- (a) What are the various theories of attitude formation ? Explain the responsible factors in attitude formation. 15
प्रवृत्ती जडणघडणीचे (Attitude formation) सिद्धांत कोणते आहेत ? प्रवृत्ती जडणघडणीतील जबाबदार घटक स्पष्ट करा.
- (b) What is conflict management and conflict - resolution action ? Suggest suitable measures to it. 15
संघर्ष व्यवस्थापन (conflict management) व संघर्ष-निराकरण कृती (Conflict-Resolution action) म्हणजे काय ? त्यावरील उपाय सूचवा.
- (c) What is privatisation ? Explain the Routes of privatisation state recommendations of Sri. Ranga Rajan Committee. 10
खाजगीकरण म्हणजे काय ? खाजगीकरणाचे मार्ग स्पष्ट करा. श्री. रंगा राजन समितीने सूचविलेल्या शिफारशी सांगा.

9. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे द्या :

- (a) Define strategic management. Explain the process of strategic management. 15
व्यूहात्मक व्यवस्थापनाची व्याख्या करा. व्यूहात्मक व्यवस्थापन प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- (b) What is strategic planning ? Describe the role of strategist in strategy formulation. 15
व्यूहात्मक नियोजन म्हणजे काय ? व्यूहात्मक मांडणी करणाऱ्याची (strategists) भूमिका वर्णन करा.
- (c) Define Social Audit. What are the benefits and obstacles in Social Audit ? 10
सामाजिक अंकेक्षनाची व्याख्या करा. सामाजिक अंकेक्षनाचे फायदे व अडथळे कोणते आहेत ?

- o O o -

www.mpscmaterial.com

5. Answer the following sub-questions :
खालील उपप्रश्नांची उत्तरे द्या :

- (a) What are the personality theories ? Explain the factors responsible for the determination of personality. 15
व्यक्तिमत्व सिद्धांत कोणते आहेत ? व्यक्तिमत्व निश्चित करण्या संबंधी जबाबदार असलेले घटक स्पष्ट करा.
- (b) What are the characteristics of group behaviour and group dynamics. 15
समूह वर्तन (Group behaviour) व समूह वर्तन गतिमानता (Group dynamics) यांचे वैशिष्ट्ये कोणती आहेत ?
- (c) Explain the process of organisational change. State major strategies for the successful accomodation and management of change. 10
संघटन बदलाची (organisational change) प्रक्रीया स्पष्ट करा. यशस्वी व्यवस्थापनाची प्रमुख व्यूहात्मक रचना व्यवस्थापनाबद्दल सांगा.

SECTION - C

विभाग - C

6. Answer the following sub-questions :
खालील उपप्रश्नांची उत्तरे द्या :

- (a) Why is ethics important ? State 'Tata's code of ethics' for the employees. 15
नितीमतेचे महत्त्व का आहे ? कर्मचाऱ्यासाठी टाटानी सूचविलेली नितीमते संबंधीचे नियम (code of ethics) सांगा.
- (b) What are the properties of correlation co-efficient ? Explain the relation between Correlation and Regression. 10
सहसंबंध सहगुणक (correlation co-efficient) याचे घटक कोणते आहेत ? सहसंबंध व प्रतिपगमन (Correlation and Regression) यातील संबंध स्पष्ट करा.
- (c) What are the objectives of CPM and PERT ? Explain basic rules of Network analysis and assumptions of CPM. 15
क्रिटीकल पाथ मेथड (CPM) व पर्ट (PERT) चे उद्देश कोणते आहेत ? नेटवर्क अॅनेलेसिस (Network Analysis) चे मूलभूत नियम व क्रीटीकल पाथ मेथड (CPM) ची गृहीते स्पष्ट करा.

P.T.O.

7. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे द्या :

- (a) Describe the various strategies for going global. Which currents of globalisation has been identified by the "Bosten Consultancy Group" ? 15

जागतिक बाजारपेठा काबीज करण्यासंबंधीचे डावपेंच (strategies for going global) वर्णन करा. 'बोस्टन कन्सल्टेंसी ग्रुपची' जागतिकीकरणाची कास धरण्यासंबंधीची चाल (currents) कोणती आहे ?

- (b) What are the four bases of classification of data ? Explain types of graphs, types of dispersion including formula. 10

आकडेवारी वर्गीकरणाचे (classification of data) चार आधारभूत घटक कोणते ? सांख्यिकीय माहितीचे प्रदर्शन दर्शविणाऱ्या आलेखांचे प्रकार आणि अपकिरण (Dispersion) प्रकार सूत्रासहित स्पष्ट करा.

- (c) What are the requirements for application of linear programming ? Explain assumptions underlying linear programming technique. 15

लिनीअर प्रोग्रामिंग (linear programming) तंत्राचा वापर (application) करण्याची गरज काय आहे ? लिनीअर प्रोग्रामिंग तंत्राची गृहीते स्पष्ट करा.

www.mpscmaterial.com
SECTION - D
विभाग - D

8. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे द्या :

- (a) Define portfolio Analysis. Explain 'Bosten Consultancy Group (BSG)' Matrix Model. 15

पोर्ट फोलिओ अँलेसीसची व्याख्या करा. बोस्टन कन्सल्टेंसी ग्रुप (BCG) मॅट्रिक्स मॉडेल स्पष्ट करा.

- (b) What are responsibility centres ? Explain their types. 15

जबाबदारी केंद्रे म्हणजे काय ? त्याचे प्रकार स्पष्ट करा.

- (c) What is profit variance analysis ? Explain the causes and methods of disposition of variances. 10

नफा व्हरायन्स विश्लेषण (profit variance analysis) म्हणजे काय ? व्हरायन्सची मांडणी (disposition) करण्याच्या पद्धती व कारणे याचे स्पष्टीकरण करा.

P.T.O.